

КАМЕРНЕ ВИКОНАВСТВО ЛЬВІВСЬКИХ СПІВАКІВ НА КОНЦЕРТНИХ СЦЕНАХ МОСКВИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Виступи на концертних сценах Москви другої половини 1950–1990-х років у камерно-виконавській практиці служать показником високого престижу, оскільки надавали особливу можливість продемонструвати найвищі досягнення виконавської майстерності в масштабах великої тоталітарної держави. Особливу нішу у цій галузі займають вихованці львівської вокальної школи, які представляли Україну та Львівщину в декадах, оглядах, творчих змаганнях та у перебігу концертних подорожей, а також співаки, які пов'язані зі Львовом початковим етапом творчого становлення. Згодом вони продовжили освіту у вищих навчальних закладах інших республік, стабільно працювали у столиці. Звернення до цієї теми пов'язано з недостатнім її вивченням, незважаючи на актуальність.

Мета статті – висвітлити камерно-вокальна діяльність співаків – представників львівської вокальної школи, а також співаків, які пов'язані зі Львовом початковим етапом творчого становлення.

Серед виконавців, діяльність яких у межах окресленого періоду нерозривно пов'язана з Москвою, виділяється група вокалістів-львів'ян – провідних солістів та співаків Большого театру, які свій шлях у вокальне мистецтво започаткували у художній самодіяльності львівського політехнічного інституту. Звідси вийшли Юрій Мазурок, Юрій Григор'єв, Галина Черноба, Іван Дмитрук, Марта Костюк, Євген Савчук.

Драматичний баритон, народний артист Російської федерації (1983) **Юрій Григор'єв** – колишній студент радіотехнічного факультету Львівського політехнічного інституту. Він опановував мистецтво професійного співу спочатку у Львівській консерваторії (клас О. Й. Дарчука) та Ленінградській консерваторії (клас В. М. Луканіна і Н. А. Серваль). У 1968–1990 роках був солістом Великого театру СРСР і Кремлівського палацу з'їздів. У концертному репертуарі Ю. Григор'єва романси, пісні, сольні партії в ораторіях західних, російських, радянських композиторів, соло в симфонії О. Локшина. Нині – він професор, доктор мистецтвознавства (його дисертація – «Принципи розподілу полів мистецтва в інформаційному просторі»),

член журі престижних міжнародних вокальних конкурсів та музичних фестивалів, автор ряду методичних праць з вокалу.

Юрій Мазурок – колишній випускник Львівського політехнічного інституту. У 1955–1959 роках навчався у Московській консерваторії (клас професора С. Мигая). Багато і з успіхом гастролював по країні і за кордоном з сольними концертами (Лондон, Мілан, Тулуза, Нью-Йорк, Токіо, Париж, Варшава та ін.). У великий камерний репертуар виконавця увійшли пісні й романси, фрагменти з великих вокальних композицій російських та західноєвропейських композиторів – П. Чайковського, С. Рахманінова, М. Римського-Корсакова, К. Монтеверді, А. Страделли, Ф. Чілеа, Ф. Шуберта, Р. Шумана, Дж. Россіні, Е. Гріга, М. Равеля, пісенні цикли та романси Г. Малера («Пісні мандрівного підмайстра»), Ю. Шапоріна («Ліричний зошит»), Д. Кабалевського («Сонети»), народні пісні. Твори німецьких та австрійських композиторів співак виконував мовою оригіналу.

Майстерність співака зафіксована у низці відеозаписів, телепрограм, екранізацій, зокрема, в історико-біографічному фільмі режисера Ігоря Таланкіна «Чайковський» (1970), номінованого на «Оскар» в категорії «Кращий фільм іноземною мовою» у 1971 році. У цьому фільмі Юрій Мазурок виконував камерно-вокальні композиції П. Чайковського. Незважаючи на статус та популярність, митець стабільно підтримував музикантів та творчі акції рідного міста і краю. Завдяки його участі у відбірковій акції з числа перспективних студентів львівської консерваторії до ГАБТу були запрошені Галина Чорноба та Марта Костюк – студентки політехнічного інституту, а згодом – випускниці класу співу професора М. Байко.

Камерно-виконавська діяльність заслуженої артистки Росії та України **Галини Чорноби** (сопрано), випускниці Львівської консерваторії (1975, клас М. Я. Байко) широко представлена у концертно-ювілейних акціях на сцені Національного культурного центру України в Москві – активно діючої творчої організації, яка об'єднує зусилля вихідців з України з метою плекання національних культурних цінностей у російській столиці. Серед таких заходів: Вечір пам'яті Івана Козловського в Москві (1 квітня 2004 року), 10-й Український музичний салон у Москві 28 лютого 2005 р. (співачка взяла участь у програмі, в якій прозвучали фрагменти народних обрядів, колядки, веснянки, давні українські народні пісні), літературно-мистецький вечір «Два кольори» – зустріч із Героєм України, головою Української Всесвітньої Координаційної Ради Дмитром Павличком (тут співачка виконала українську пісню з Лемківщини «Ой, болить

мя голівонька»), музичний вечір «Білі троянди», присвячений 100-річчю від дня народження львівського композитора Анатолія Кос-Анатольського (грудень, 2009), у перебігу якого нею були виконані пісні «Ой, співаночки мої» і «Ти до мене не ходи». Камерне мистецтво львів'ян у цій акції було представлено й в аудіозапису: у програмі вечора прозвучали також пісні А. Кос-Анатольського «Ніч над Карпатами» (Тріо сестер Байко) та обробка української народної пісні «На березку ніжки мила» (у виконанні народної артистки України Марія Байко). Окрім участі у збірних програмах Г. Черноба дає у центрі сольні камерно-вокальні вечори.

Загалом серед українських митців, які представляли у Центрі мистецтво України, народні артисти: Алла Бабенко, Валерій Буймістер, Микола Гнатюк, Володимир Губа, Олександр Гурець, Михайло Дідик, Олександр Дяченко, Лідія Забіляста, Володимир Золотухін, Іван Карабиць, Богодар Которович, Анатолій Паламаренко, Ніна Матвієнко, Марія Миколайчук, Валентина Коротя-Ковальська, Лариса Кадочникова, Євгенія Мірошніченко, Раїса Недашківська, Мирослав Скорик, Богдан Ступка, Євген Станкович, Марія Стеф'юк, Надія Шестак, Ніна Шестакова, Богдан-Юрій Янівський, Святослав Максимчук та багато інших.

Звернення до різнопланового камерного виконавства притаманне й московському періоду діяльності народної артистки України **Людмили Божко** (лірико-колоратурне сопрано). Цей період (з 1968 по 1975-й рік) пов'язаний з Большим театром. До речі, виконавською та педагогічною діяльністю співачка демонструє поєднання надбань київської та львівської вокальних шкіл. У 1965 році закінчила Київську консерваторію у класі Зої Гайдай. До 1968 року працювала солісткою Львівського театру опери та балету, який послужив основою здобуття фахового та сценічного досвіду. Співпрацювала з естрадним колективом «Веселі скрипки», засновником якого був Мирослав Скорик. Цей ансамбль виступав не лише на сценах Львова, а й був постійним учасником гала-концертів у Києві та Москві у Кремлівському палаці з'їздів (до речі з ним свого часу концертували також Дмитро Гнатюк, Анатолій Мокренко, Борис Жайворонок).

У цей період (у 1971 р.) було записано телепрограму та вінілловий диск із Заключного концерту фестивалю мистецтв «Московские звезды» з Кремлівського палацу з'їздів, в програмі якого Людмила Божко виконала арію Снігуроньки з опери М. Римського-Корсакова й «Тарантелу» Дж. Россіні.

У концертному репертуарі співачки цього періоду – композиції Й. С. Баха, Г. Ф. Генделя, Ардіті, В. А. Моцарта, Л. ван Бетовена, Р. Штрауса, Г. Вольфа, М. Глінки, О. Даргомижського, П. Чайковського, С. Танеєва, С. Рахманінова, а також ряду українських композиторів різних епох: М. Лисенка, М. Кропивницького, К. Стеценка, Я. Степового, Ф. Надененка, Б. Фільц. Значну увагу в своїх камерних програмах надавала співачка й багатій творчості галицьких композиторів – О. Нижанківського, Д. Січинського, С. Людкевича, Є. Козака. Співачка була учасницею більшості декад українського мистецтва у республіках колишнього Радянського Союзу та Москві.

Народний артист Росії **Петро Скусніченко** (тенор), випускник Львівського музичного училища (1973, клас К. В. Іванової), Московської консерваторії (1978, клас Г. І. Тіца), лауреат ряду міжнародних конкурсів¹. Від 1978 по 1981 рік був солістом Великого театру. Нині він професор, завідувач кафедри сольного співу, декан вокального факультету Московської консерваторії ім. П. І. Чайковського. Тривалий час саме камерно-вокальне виконавство було провідною сферою його творчої діяльності². Від 1982 до 1992 рр. співак працював на Всесоюзному радіо та телебаченні, зокрема концертував з оркестрами під керуванням Г. М. Рождественського, В. І. Федосєєва, Н. М. Некрасова та інших видатних диригентів (Великий зал консерваторії, Концертний зал ім. П. І. Чайковського та інші). Здійснив велику кількість записів з хором Всесоюзного радіо і телебачення, а також реалізував фондові записи романсів С. Рахманінова, П. Чайковського, російських і українських народних пісень. Гастролював у містах Росії, України, Литви, Латвії, Естонії, Білорусі, Казахстану. Виступав з великими сольними програмами у Фінляндії (твори М. Глінки, О. Даргомижського, М. Римського-Корсакова, Ц. Кюї, П. Чайковського, Дж. Верді, Дж. Пуччіні, Р. Леонкавалло, Р. Штрауса, Ф. Шуберта. 1991–1993); Республіці Корея (твори російських та зарубіжних авторів; російські, українські, італійські народні пісні, 1993–1996).

¹ Лауреат Всесоюзного конкурсу вокалістів ім. М. І. Глінки (Ташкент, 1977, II премія), Міжнародного конкурсу ім. П. І. Чайковського (Москва, 1978, IV премія), міжнародних конкурсів у Тулузі (1982, II премія та головний приз), ім. Віотті в Італії (1984, III премія).

² Проводив відкриті уроки та майстер-класи в Росії (у т. ч. в Московській консерваторії, Академічному музичному коледжі при консерваторії, Музичному коледжі ім. Гнесіних, Російської Академії музики ім. Гнесіних) та зарубіжних країнах (Південна Корея, Німеччина, Іспанія, Італія, Північна Корея, Японія, Голландія, Фінляндія).

Інший напрям камерного виконавства представляють гастрольні виступи львівських співаків на московських концертних сценах. Серед найбагатше представлених у ньому: О. Врабель, Т. Дідик, тріо сестер Байко та ін.

Народний артист УРСР (1972) **Олександр Врабель** – випускник вокального факультету Львівської консерваторії (1960, класи Л. Улуканової, П. Кармалюка, О. Карпатського), соліст Львівського театру опери та балету (1957–1993). Як камерний співак брав участь у концертній програмі до 60-річчя з дня народження М. Островського 22 серпня 1963 р. у Москві, у Фестивалі молодих оперних співаків, що відбувся у Кремлівському палаці (1964), Звітному концерті творчої молоді Львова в Кремлівському палаці з'їзду, який відбувся 10–11 грудня 1966 р. Згодом співав на сценах Великого театру та Кремлівського палацу. Після участі у Декаді українського мистецтва у столиці колишнього СРСР Олександр Михайловичу було присвоєне звання заслуженого артиста УРСР (1964). 12–18 вересня 1967 р. спільно з дружиною Т. Дідик (сопрано) та львівським піаністом-концертмейстером Борисом Кокотайлом здійснив цикл з п'яти гастрольних концертних виступів у ході Днів Української РСР в Москві. Подружжя також взяло участь у популярній телевізійній програмі «Голубий вогник» з виконанням творів А. Кос-Анатольського у фортепіанному супроводі автора.

Активним учасником камерно-вокального виконавства у 1970-х рр. стало тріо **сестер Байко**, яке неодноразово представляло мистецтво України у Москві. Такими акціями, зокрема, були авторський концерт С. Людкевича 7 квітня 1975 р. з нагоди його 95 річниці від народження (до якого долучились П. Кармалюк та І. Козловський), вечір 22–24 травня 1975 р., присвячений 75-річчю від дня народження М. Шолохова на сцені Большого театру, святкування 120-річчя від дня народження І. Франка у Будинку літератора 17 грудня 1976 р. (в ньому взяли участь також Олександр Врабель, Степан Степан, О. Луб'яний, Марія Байко з концертмейстером Ярославою Матюхою, група «Львів'янка», тріо сестер Байко та соліст Большого театру І. Козловський), у програмі Днів культури України у Москві 11–16 жовтня 1977 р. на ВДНГ (тріо разом з концертмейстером Я. Матюхою). У 1980 р. ансамбль виступив у концерті з творів С. Людкевича у Будинку композитора (29 травня), міжнародній концертній програмі «Олімпіада-80» у Москві (19 липня), в озвученні експозиції робіт художників Західної України у виставковому залі у Москві (23 жовтня). Перелік продовжує організований І. Козловським концерт

до 100-річчя від дня народження В. Верховинця (лютий 1981), концерт викладачів, студентів та випускників Львівської консерваторії у залі Московської консерваторії, після чого відбувся ряд концертів та радіозапис (8–10 лютого 1981 року).

Аналіз камерного виконавства львівських співаків на московських сценах (Большого театру, Кремлівського палацу з'їздів, ВДНГ, Будинку актора, Будинку композитора, Будинку літератора, Національного культурного центру України в Москві та ін.) демонструє високий професіоналізм, володіння широким різноплановим репертуаром (фрагменти опер, романси, солоспіви, фольклорні обробки, вокальні ансамблі а cappella, у супроводі фортепіано, камерних ансамблів та оркестрів), пропагування національного музичного мистецтва у співпраці з діаспорою, провідними виконавцями і колективами Росії та інших країн, театрами, спеціалізованими навчальними закладами, громадськими та мистецькими інституціями.

Вокально-камерне мистецтво львів'ян фігурує у концертних формах збірних та сольних програм, радіо- і телепередач, аудіо- та відеозаписів, фондових записах телерадіокомпаній, майстеркласах та педагогічній діяльності, озвученні кінофільмів, мистецьких виставок, міжнародних спортивних змагань, конкурсів, оглядів, національно-представницьких акцій та ювілейних урочистостей на вшанування українських діячів культури і мистецтва у Москві. Все це засвідчує вагу напрацювань львівської вокальної школи і плідний розвиток провідних напрямків регіональної традиції камерно-вокального виконавства.

Література

1. Александрович М. Львовянин – солист Большого театра [про Ю. Мазурка] / М. Александрович // Львовская правда. – 1965. – 25 марта.
2. Ашурков В. Поет Юрий Григорьев / В. Ашурков // Днепропетровская правда. – 1986. – 6 февраля.
3. Божко Л. Незабутній друг / Людмила Божко // Музика. – № 4. – 1989. – С. 28–31.
4. Гнедаш Р. Зустріч з Пушкінім і Чайковським [про Врабеля] / Р. Гнедаш // Радянська Буковина. – 1983. – 10 червня.
5. Жирмунский М. Аристократ русской оперы / М. Жирмунский // Независимая газета. – 2001. – 4. 07. – С. 7.
6. Зубравская Л. Галина Черноба / Л. Зубравская // Сов. артист. – 1980. – 19 декабря.
7. Игнатьева М. Юрий Мазурок / М. Игнатьева // Певцы Большого театра СССР: Одиннадцать портретов // Сост. Д. Сергеева. – М., 1978. – С. 66–81.

8. Калин Р. Конвергенція регіональних вокальних шкіл України у проєкції на творчу діяльність Людмили Божко / Р. Калин // Тези XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Молоді музикознавці України» 2–5 лютого 2011. – К., 2011. – С. 70–71.
9. Лисенко І. М. Словник співаків України. – К.: Рада та В-во М. П. Коць, 1997. – 354 с.
10. Львовянам аплодирует Москва // Львовская правда. – 1971. – 14 августа [без авт.].
11. Мельниченко Володимир. Слово про Культурний центр. – Москва: ОЛМА – ПРЕСС, 2005 ukrcenter.org/Slovo/S11.doc
12. Паламарчук О. Розквіт таланту [Про Л. Божко] // О. Паламарчук. Світ моїх зацікавлень. – Львів, 2006. – С. 35–37.
13. Тимохин В. Фестиваль молодых оперных певцов / В. Тимохин // Музыкальная жизнь. – 1964. – №24. – С.4–5.
14. Тороповський М. Від Карпат до Москви / М. Тороповський // Ленінська молодь. – 1962. – 30 груд.

Руслана Калин. Камерне виконавство львівських співаків на концертних сценах Москви (друга половина ХХ століття). У статті розкривається камерно-вокальна діяльність вихованців львівської вокальної школи, які представляли Україну та Львівщину на декадах, оглядах, творчих змаганнях та під час гастрольних подорожей, а також співаків, які пов'язані зі Львовом початковим етапом творчого становлення. Висвітлено характер концертних номерів та сольних програм, значення напрацювань львівської вокальної школи і плідний розвиток провідних напрямків регіональної традиції камерно-вокального виконавства.

Ключові слова: камерно-вокальне виконавство, львівська вокальна школа, концертні сцени Москви.

Руслана Калын. Камерное исполнительство львовских певцов на концертных сценах Москвы (вторая половина ХХ века). В статье рассматривается камерно-вокальная деятельность воспитанников львовской вокальной школы, которые представляли Украину и Львовщину на декадах, просмотрах, творческих состязаниях и во время гастрольных поездок, а также певцов, связанных со Львовом начальным этапом творческого становления. Освещено характер концертных номеров и сольных программ, значение наработок львовской вокальной школы и плодотворное развитие ведущих направлений региональной традиции камерно-вокального исполнительства.

Ключевые слова: камерно-вокальное исполнительство, львовская вокальная школа, концертные сцены Москвы.

Ruslana Kalyn. Chamber performances of L'viv singers on Moscow's concert stages in the second half of the 20th c. The article covers the chamber-and-vocal activity of the L'viv vocal school singers that represented Ukraine and the L'viv at ten-day literature and Art festivals, reviews, creative contests, during concert tours, as well as singers connected with L'viv at the early stages of their professional development and leaving in later on to permanently work there. It highlights the nature of concert items and solo programmes, as well as value of the L'viv vocal school's elaborations and fruitful development of leading trends in the regional tradition of the chamber-and-vocal performances.

Keywords: chamber-and-vocal performances, the vocal school of L'viv, Moscow concert stages.
